

Bijlage 1; Projecten boek bij klimaatprogramma 2008-2011

Leeswijzer

De projecten in het projectenboek zijn weergegeven volgens een format. In de koptekst van elk projectblad staat de volgende informatie:

- Thema: de hoofdverdeling van de projecten die ook is terug te vinden in de inhoudsopgave
- Subthema: onderverdeling van de thema's
- Taakstelling: prestaties die behaald moeten worden zoals opgenomen in de prestatiekaart van de BANS-regeling. De taakstelling is leeg gelaten als het project niet aan een BANS prestatie gekoppeld is.
- Ambitieniveau: ambitieniveau van de prestatie, zoals weergegeven in de prestatiekaart van de BANS regeling. Er zijn drie opeenvolgende ambitieniveaus: actief, voorlopend en innovatief

De projectbladen hebben een ontstaansgeschiedenis. Sommige bladen zijn weggefallen, anderen zijn toegevoegd. Daardoor is de nummering niet altijd opeenvolgend. Aangezien de projectbladen binnen de organisatie zijn besproken, is er voor gekozen om de oorspronkelijke nummering te handhaven. Dit om onnodige verwarring te voorkomen. Het nummer van het projectblad is terug te vinden in de koptekst, achter Ref.

Onderaan het projectblad staan per jaar de uren en kosten weergegeven. De kosten zijn niet de kosten van de uren, maar de kosten van studies en advieswerk, met andere woorden inhuur van derden, en materiaal, bijvoorbeeld communicatiemateriaal.

In de projectbladen staat ook aangegeven welke dienst en afdeling de projectleider levert. In de meeste gevallen zijn de projectbladen besproken met de betrokken personen van de genoemde afdeling. Dit vergroot het interne draagvlak voor de projecten aanzienlijk.

Ter verduidelijking van gehanteerde afkortingen en begrippen, volgt hieronder een overzicht.

Afkortingen en begrippen

Adaptatie	Adaptatie is een veel gebruikte term in verband met de veranderende klimaatomstandigheden. Bedoeld wordt dat er maatregelen worden getroffen die de nadelige gevolgen van de klimaatveranderingen reduceren of opheffen, zoals zwakke schakels in de kust versterken of rivieren meer ruimte geven.
BANS	BestuursAkkoord Nieuwe Stijl. Het bestuursakkoord houdt in dat het Rijk, provincies en gemeenten in halfjaarlijkse overleggen onderlinge afspraken maken over belangrijke beleidsthema's. In het BANS-klimaatconvenant hebben de overheden afgesproken zich meer in te zetten voor de reductie van broeikasgassen. Onder het BANS subsidieprogramma kunnen lokale en regionale overheden subsidie aanvragen om hun klimaatbeleid te intensiveren.
BBT	Best Beschikbare Technieken. De meest doeltreffende en economisch en technisch haalbare technieken om de emissies en andere nadelige gevolgen voor het milieu die een inrichting kan veroorzaken, te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken.
CarMon	CarMon (Carbon Monitoring) is een web-based monitorings-instrument dat de volgende informatie levert: <ul style="list-style-type: none"> • CO2-emissiereducties van duurzame energie inzet • CO2-emissiereducties van energie-besparingsprojecten
DE	Duurzame Energie. Energie die is opgewekt met behulp van bronnen die hernieuwbaar zijn of niet uitputbaar. Met andere woorden: duurzame energie is opgewekt uit bronnen die niet op kunnen raken. Uitputbaar zijn met name fossiele bronnen zoals olie, steenkool, en gas. Niet uitputbare energiebronnen zijn: zonne-energie, windenergie, waterkracht, aardwarmte, getijdenstromen, biomassa en golfenergie.
DuBo	Duurzaam Bouwen. Duurzaam bouwen staat voor het ontwikkelen en beheren van de gebouwde omgeving met respect voor mens en milieu en is daarmee een onderdeel van de kwaliteit van deze gebouwde omgeving.
EE	Energie-Efficiency. Vermindering van het energieverbruik door besparing of efficiënter gebruik.

Energielabel	<p>Energielabel. Per 1 januari 2008 moet iedere verkoper of verhuurder van een woning de nieuwe eigenaar / huurder informeren over de energetische kwaliteit van de woning. Dit gebeurt door het overhandigen van een energielabel. Het energielabel geeft inzicht in de energetische kwaliteit van een woning en laat zien hoe de energieprestatie is ten opzichte van vergelijkbare woningen. Energieklassen worden uitgedrukt in de letters A t/m G in kleuren, vergelijkbaar met de energieklassen voor huishoudelijke apparaten.</p>
EPA	<p>EnergiePrestatieAdvies. Een EPA is een advies voor energiebesparings-maatregelen aan bestaande woningen, woongebouwen en utiliteitsgebouwen. Het advies wordt aangevraagd bij een EPA-adviseur. Eerst stelt de EPA-adviseur het energiegebruik van de woning/gebouw vast. Vervolgens bepaalt hij welke energiebesparende maatregelen mogelijk zijn, bijvoorbeeld: extra isolatie, isolerende beglazing of een nieuwe hoogrendements(HR)ketel. Daarnaast kan de adviseur voorrekenen wat de kosten zijn en hoeveel energie er op termijn wordt bespaard.</p>
EPC	<p>Energieprestatiecoëfficiënt. Theoretisch berekend energieverbruik van een gebouw aan de hand van een genormeerde berekening, waarbij rekening wordt gehouden met het energieverbruik voor verwarming (isolatie en ventilatie), koeling, bevochtiging, ventilatoren, pompen, warm tapwater, verlichting bij een bepaald gebruikersgedrag. Deze EPC-waarde is een getal en een maat voor de energie-efficiëntie van een gebouw. Hoe lager het getal, hoe energiezuiniger het ontwerp.</p>
EPL	<p>EnergiePrestatie op Locatie. Een maat, waarmee het berekende verbruik aan fossiele brandstoffen van een wijk wordt aangegeven in relatie tot een referentiegebruik. Een EPL kan zowel voor nieuwbouw- als voor bestaande wijken worden berekend. De EPL wordt uitgedrukt in een (rapport)cijfer van 1 tot 10. De hoogte van de EPL-score wordt bepaald door drie factoren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • het verbruik op gebouwniveau • de keuze van de energiedrager (gas, elektriciteit of warmte) • de wijze van productie van de energiedrager (efficiëntie van de energievoorziening). <p>Een EPL-score van 10 geeft aan dat in een wijk netto geen fossiele brandstoffen worden gebruikt. Dit kan bereikt worden door een efficiënte energievoorziening, een hoge mate van isolatie van de gebouwen en/of het gebruik van veel duurzame energie.</p>

GPR	<p>Gemeentelijke Praktijk Richtlijn. GPR is een instrument voor duurzaam bouwen. Het instrument zet ontwerpgegevens van woningen, kantoren en scholen om naar prestaties op het gebied van kwaliteit en duurzaamheid. Het is geschikt om prestatiegericht ambities te formuleren, biedt flexibiliteit bij het ontwerp en geeft duidelijkheid bij het toetsen van projecten.</p>
LARGAS	<p>Langzaam Rijden GAat Sneller. Het Largas-concept is uitgewerkt binnen het programma Energie Besparing In Transport van het ministerie van Verkeer en Waterstaat. Het verkeerskundige principe is eenvoudig: lagere en gelijkmatigere snelheden en het verwijderen van een groot deel van de verkeerslichten bevorderen het gestaag doorrijden van het verkeer.</p>
Mitigatie	<p>Mitigatie. Mitigatie is een veel gebruikte term in verband met de veranderende klimaatomstandigheden. Bedoeld wordt dat er maatregelen worden getroffen die een verdere klimaatverandering verminderen en - zo mogelijk - de oorzaak wegnemen, zoals minder broeikasgassen uitstoten</p>
MJA	<p>MeerJarenAfspraken. De meerjarenafspraken energie-efficiency zijn overeenkomsten tussen de overheid en bedrijven en instellingen over het effectiever en efficiënter inzetten van energie.</p>
PeGO	<p>Platform Energietransitie Gebouwde Omgeving. PeGO wil binnen 25 jaar (2030) een energiereductie van 30 procent in de gebouwde omgeving. Het Platform wil dit bereiken door het toepassen van energiebesparingsmaatregelen op brede schaal en het gebruik van duurzame energie. PeGO is een samenwerking van overheid, bedrijfsleven, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties.</p>
SDE	<p>Stimulering Duurzame Energie. Investeerders in projecten op het gebied van hernieuwbare elektriciteit, hernieuwbaar gas en warmte/kracht-koppeling (wkk) kunnen gebruik maken van de SDE. SDE is een regeling van het Ministerie van Economische Zaken.</p>
VvE	<p>Vereniging van Eigenaren. Een vereniging van eigenaren is een groepering van personen die eigenaar zijn van een appartementsrecht in een gebouw. De vereniging van eigenaren is een rechtspersoon</p>

WKK

WarmteKrachtKoppeling. Naast de klassieke levering van elektriciteit en warmte is het ook mogelijk om warmte en elektriciteit gelijktijdig lokaal te produceren: een motor drijft een generator aan voor de productie van elektriciteit; de vrijkomende warmte wordt gebruikt voor verwarming. Met een goed uitgevoerde WKK kan 10 tot 20 % energiebesparing gerealiseerd worden. WKK is dus energiezuinig, maar is niet hetzelfde als duurzame energie.

WKO

Warmte-/koude-opslag. Het opslaan van warmte of koude ten behoeve van respectievelijk verwarming of koeling van een gebouw. Een systeem voor langere termijn of seizoenopslag is warmte- en koudeopslag bijvoorbeeld in een aquifer. Een aquifer is een watervoerende bodemlaag, doorgaans op 25 à 100 meter diepte, die als bron of opslagplaats van warmte of koude kan dienen.

Inhoud op thema

A. Eigen gebouwen, voorzieningen, wagenpark, dienstreizen, woon-werkverkeer en inkoop

Energiezuinige zwembaden	18
Inkoop groene energie	20
Energiebeheer eigen gebouwen	21
Duurzaam inkopen	23
Slim schakelen openbare verlichting	24
Energiebesparing riolering	25
Energiecriteria aanschaf voertuigen	26
Fiets in het werk	27
Energiecriteria voertuigen aannemers	28
B. Woningen	
Toetsing binnen- en buitencontrole EPC	29
Energieafspraken met de Woningbouwcorporaties	30
Energieneutrale wijk	31
Het klimaatservicepunt	32
C. Utiliteitsgebouwen	
De windturbine in gebouwde omgeving	34
Energetische kwaliteit utiliteitsgebouwen	35
D. Bedrijven	
Monitoren wet Milieubeheer bedrijven	36
Campagne Midden- en kleinbedrijf (MKB)	37
Vervoersmanagement bij bedrijven	38
E. Verkeer en Vervoer	
Hydra	39
LARGAS	40
Het Nieuwe Rijden	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Naar school in je eigen wijk	41

Terra	42
Pak de fiets	43
F. Grootschalige Duurzame Energie-opties	
Energiekaart en energiestrategie voor de gemeente / Future Cities	44
Windenergie.....	46
Geothermie voor Burgers Zoo.....	47
Warmte-/koude opslag Rijnboog	48
Burgerparticipatie in duurzame energie.....	49
G. Organisatieversterkende randvoorwaarden	
Intern klimaatoverleg.....	50
Toetsing energiedoelstellingen in beleid.....	51
Duurzaamheidsfonds	52
Monitoren programma.....	53
Communicatie	55
Programmamanagement klimaatbeleid.....	57
H. Overigen	
Pilot adaptatie Meinerswijk.....	58
Adaptatiescan Arnhem.....	59
Warme truiendag	60
Lokale samenwerking	61
Regionale samenwerking.....	62

Thema: A. Eigen gebouwen, voorzieningen, wagenpark, dienstreizen, woon-werkverkeer en inkoop
 Subthema: Bestaande gebouwen
 Taakstelling(en): 70% opwekking en/of inkoop duurzame energie / Energiebesparing 3% per jaar
 Ambitieniveau: Voorlopend

Energiezuinige zwembaden

Doelstelling	<p>Toepassing van energiebesparende maatregelen bij de zwembaden, met als doel 3% besparing per jaar:</p> <p>A. Zoutelektrolyse; benutting restwarmte voor opwarming water B. Grijs watercircuit opzetten met als doel hergebruik van water en warmteterugwinning</p> <p>Onderzoek naar toepassing van duurzame energie bij de zwembaden zodat minimaal 70% van het energieverbruik duurzaam wordt opgewekt of ingekocht. Het gaat hierbij om:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Toepassing biomassa voor aandrijving pompen watertransport • Toepassing van zonnewarmte voor de opwarming van het water • Toepassing van turbies (kleine windmolens)
Aanpak	<p>1.a. Onderzoek naar de mogelijkheden van warmtewinning bij zoutelektrolyse 1.b. Onderzoek naar potenties</p> <p>Voor alle projecten:</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Keuze maken op basis van studie 3. Plan van eisen opstellen 4. Aanbesteden 5. Toezicht op uitvoering 6. Communicatie/promotie <p>Toepassing duurzame energie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Uitbesteden haalbaarheidsstudie 2. Opstellen energieconcept gebouwniveau. Inclusief ontwerp zichtbaarheid / publiekstoegankelijkheid van de toe te passen technieken. 3. Keuze maken op basis van studie (overleg) 4. Keuze opnemen in PvE 5. Aanbesteding 6. Toezicht op uitvoering 7. Communicatie / promotie
Interne trekker	Sportbedrijf
Interne partners	SB-Milieu, Communicatie Sportbedrijf, Communicatie concern
Externe partners	Adviesbureau: energieconcept
Neveneffecten	Voorbeeld, zichtproject. Mogelijk testproject toepassing turbies.
Gerelateerd beleid	Accommodatiebeleid. Communicatiebeleid
Subsidie	BANS, sponsors
Prestatie indicatie	CO2 besparing (CarMon)

Thema: A. Eigen gebouwen, voorzieningen, wagenpark, dienstreizen, woon-werkverkeer en inkoop
 Subthema: Bestaande gebouwen
 Taakstelling(en): 70% opwekking en/of inkoop duurzame energie / Energiebesparing 3% per jaar
 Ambitieniveau: Voorlopend

Totale tijdbesteding	Totaal: 590			
Verdeling uren	MO-Sportbedrijf: 520 SB-Milieu: 30 Communicatie Sportbedrijf: 40			
Totale kosten	€ 54.400			
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
	240		100	250
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€ 2000		€ 50.000	€ 2.400

Thema: A. Eigen gebouwen, voorzieningen, wagenpark, dienstreizen, woon-werkverkeer en inkoop
 Subthema: Bestaande gebouwen
 Taakstelling(en): 70% opwekking en/of inkoop duurzame energie
 Ambitieniveau: Voorlopend

Inkoop groene energie

Doelstelling	100% inkoop groene elektriciteit (voortzetting huidig beleid)			
	70% van alle energieverbruik is duurzaam, dus wordt ook naar de inkoop van groen gas / groene warmte overgegaan			
Aanpak	Voortzetting van huidig beleid			
	En:			
	1. Nagaan verhouding huidig verbruik elektriciteit/warmte/gas			
	2. Opties groen gas / duurzame warmte inventariseren			
	3. Criteria definiëren			
	4. Aanbesteding			
	5. Verankeren in inkoopbeleid			
Interne trekker	FD-Inkoop en Aanbestedingen			
Interne partners	SB-Milieu FD-Huisvesting			
Externe partners				
Neveneffecten	Voorbeeld			
Gerelateerd beleid	Duurzaam inkopen			
Subsidie	BANS			
Prestatie indicatie	Vermeden CO2 (CarMon)			
Totale tijdbesteding	60			
Verdeling uren	Inkoop: 40 uur SB-Milieu: 20			
Totale kosten	PM			
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
	24	12	12	12
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€	€	€	€

Thema: A. Eigen gebouwen, voorzieningen, wagenpark, dienstreizen, woon-werkverkeer en inkoop
 Subthema: Bestaande gebouwen / infrastructurele voorzieningen
 Taakstelling(en): Energiebesparing 3% per jaar
 Ambitieniveau: Voorlopend

Energiebeheer eigen gebouwen

Doelstelling	Realiseren van 3% energiebesparing in de eigen gebouwen door systematische monitoring, verandering van gedrag en toepassing van technische maatregelen
Aanpak	<ol style="list-style-type: none"> 1. Monitoring <ul style="list-style-type: none"> • Verbruiken registreren • Trends analyseren • Resultaten terugkoppelen naar gebruikers 2. Werkprocessen vaststellen en een auditsysteem overeenkomen en borgen 3. Communicatie: plan opstellen wie op welke wijze waarover geïnformeerd wordt. 4. Gedragsverandering: <ul style="list-style-type: none"> • Vanuit monitoring bepalen waar een campagne voor gebruikers moet plaatsvinden • Campagne uitwerken • Campagne uitvoeren 5. Technische maatregelen: <ul style="list-style-type: none"> • EnergiePrestatieAdviezen opstellen • Alle maatregelen met een tvt van 15 jaar inplannen en uitvoeren (financiering via duurzaamheidsfonds?). • Onderzoek en uitvoering WKK sporthallen • Gebouwbeheer op afstand sporthallen 6. Energielabel van de eigen gebouwen bepalen en zichtbaar maken (verplicht) 7. GPR score van de eigen gebouwen bepalen, m.b.v. EPA's, en een ambitieniveau overeenkomen (of alleen invulling energieambitie) 8. Evt: scholen aansluiten op het energiebeheer
Interne trekker	SB-Milieu
Interne partners	FD-Energiebeheer 1, 2, 5, 6, 7 en 8 MO-Sportbedrijf en FD-huisvesting 5 Communicatie: communicatie en gedragsverandering 3 en 4 MO-projecten en voorzieningen: 8
Externe partners	Adviesbureau: uitvoering EPA's en bepaling GPR score onderdeel energie
Neveneffecten	Voorbeeld, lagere exploitatielasten
Gerelateerd beleid	Accommodatiebeleid. Communicatiebeleid.
Subsidie	BANS (deels of niet, verplichtingen uit BANS 1 moeten alsnog worden uitgevoerd, Energielabeling is een verplichting)
Prestatie indicatie	CO2 besparing (CarMon) Gemeten besparingseffect van de campagne Gemeten besparingseffect van de energiemaatregelen
Totale tijdbesteding	4.830 uren
Verdeling uren	SB-Milieu: 180

Thema: A. Eigen gebouwen, voorzieningen, wagenpark, dienstreizen, woon-werkverkeer en inkoop
 Subthema: Bestaande gebouwen / infrastructurele voorzieningen
 Taakstelling(en): Energiebesparing 3% per jaar
 Ambitieniveau: Voorlopend

	Communicatie: 80 MO-SA: 590 MO-Projecten en voorzieningen: 40 FD-Energiebeheer: 3940			
Totale kosten	€ 99.700,-			
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
	960	990	1290	1590
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€ 37.800	€ 11.400	€ 50.500	€

Thema: A. Eigen gebouwen, voorzieningen, wagenpark, dienstreizen, woon-werkverkeer en inkoop
 Subthema: Bestaande gebouwen
 Taakstelling(en): Energiebesparing 3% per jaar
 Ambitieniveau: Voorlopend

Duurzaam inkopen

Doelstelling	Bepalen op welk niveau de gemeente zich bevindt op de menukaart duurzaam inkopen met nadruk op de energieverbruikende apparatuur			
Aanpak	<ol style="list-style-type: none"> 1. Samenstellen respondentenlijst 2. Ontwikkelen scan en methode om de scan uit te voeren 3. Uitvoering scan 4. Presenteren van de resultaten 5. Vervolg definiëren, specifiek beleid opstellen voor aanschaf energieverbruikende apparatuur 6. Besluitvorming aanschaf energieverbruikende apparatuur 7. Uitvoering beleid 			
Interne trekker	SB-Milieu			
Interne partners	FD-Inkoop & aanbestedingen Alle inkoopende afdelingen			
Externe partners				
Neveneffecten	Voorbeeld			
Gerelateerd beleid	Duurzaam inkopen			
Subsidie	BANS			
Prestatie indicatie				
Totale tijdbesteding	300 (SB-Milieu)			
Totale kosten	4000 euro			
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
	60	200	40	
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€	€ 4000	€	€

Thema: A. Eigen gebouwen, voorzieningen, wagenpark, dienstreizen, woon-werkverkeer en inkoop
 Subthema: Infrastructurele voorzieningen
 Taakstelling(en): Energiebesparing 3% per jaar
 Ambitieniveau: Voorlopend

Slim schakelen openbare verlichting

Doelstelling	Onderzoeken in hoeverre de openbare verlichting geschakeld kan worden in overeenstemming met de omstandigheden tijdens zomer- en wintertijd.			
Aanpak	<ol style="list-style-type: none"> 1. Onderzoek naar mogelijkheden om openbare verlichting op slimme tijdstippen te schakelen. 2. Uitkomsten toetsen aan veiligheidsbeleid. 3. Uitkomsten integreren in beheer. 			
Interne trekker	SB-Onderhoud; beheer buitenruimte			
Interne partners				
Externe partners				
Neveneffecten	Voorbeeld, verlaging exploitatielasten			
Gerelateerd beleid				
Subsidie	BANS			
Prestatie indicatie	Behaalde besparing ten opzichte van de besparingspotentie van 150.000 kWh			
Totale tijdbesteding	40 (SB-Onderhoud)			
Totale kosten				
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
	40			
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€	€	€	€

Thema: A. Eigen gebouwen, voorzieningen, wagenpark, dienstreizen, woon-werkverkeer en inkoop
 Subthema: Infrastructurele voorzieningen
 Taakstelling(en): Energiebesparing 3% per jaar
 Ambitieniveau: Voorlopend

Energiebesparing riolering

Doelstelling	Toepassing van energiebesparende maatregelen bij de riolering, met als doel 3% besparing per jaar. Energiewinning uit de restwarmte die aanwezig is in rioolwater met als doel een toename van duurzame energie. 1. Warmte(terug)winning, ook in kelders van de gemalen 2. Minder water = minder pompen: afkoppelen			
Aanpak	1. Uitbesteden onderzoek naar mogelijkheden warmteterugwinning 2. Plan van aanpak opstellen op basis van uitkomsten onderzoek 3. Uitvoeren plan van aanpak			
Interne trekker	SB-Riolering en water			
Interne partners	SB-Milieu			
Externe partners	Adviesbureau (onderzoek warmteterugwinning) Energiebedrijf Waterschappen			
Neveneffecten	Voorbeeldfunctie (energiewinning uit vrij-verval riolen zou het de eerste keer in Nederland zijn), verlaging exploitatielasten van gemalen, een betere werking van de afvalwaterzuiveringsinstallatie, schoner water en betere waterkwaliteit, minder energiegebruik uit vervuilende centrales			
Gerelateerd beleid	Riolering en water			
Subsidie	BANS			
Prestatie indicatie	Hoeveelheid opgewekte duurzame energie			
Totale tijdbesteding	166 uur			
Verdeling uren	SB-Riolering en Water: 150 SB-Milieu: 16			
Totale kosten	€ 20.000 (kosten adviesbureau; exclusief investering warmtewisselaars)			
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
	108	58		
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€ 15.000	€ 5.000	€	€

Thema: A. Eigen gebouwen, voorzieningen, wagenpark, dienstreizen, woon-werkverkeer en inkoop
 Subthema: Gemeentelijke wagenpark, dienstreizen en woon-werkverkeer
 Taakstelling(en): 5% Besparing fossiele brandstoffen en/of inkoop duurzame brandstoffen
 Ambitieniveau: Actief

Energiecriteria aanschaf voertuigen

Doelstelling	Opstellen en toepassen van energiecriteria bij de aanschaf van voertuigen met als doel 5% besparing fossiele brandstoffen en/of inkoop duurzame brandstoffen: <ul style="list-style-type: none"> • Protocol ontwikkelen voor aanschaffen. 			
Aanpak	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inventariseren huidig brandstofverbruik eigen wagenpark 2. vertaling van doelstelling in energiecriteria 3. energiecriteria vastleggen in het protocol voor de aanschaf van eigen voertuigen 4. Besluitvorming 5. Nieuw protocol invoeren 			
Interne trekker	FD			
Interne partners	SB-Milieu			
Externe partners				
Neveneffecten	Voorbeeld, verlaging exploitatielasten, verbetering luchtkwaliteit			
Gerelateerd beleid	Luchtkwaliteit, inkoopbeleid.			
Subsidie	BANS			
Prestatie indicatie	Vermeden CO2 (CarMon) Percentage besparing fossiele brandstoffen			
Totale tijdbesteding	40 uur (FD)			
Totale kosten				
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
	40			
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€	€	€	€

Thema: A. Eigen gebouwen, voorzieningen, wagenpark, dienstreizen, woon-werkverkeer en inkoop
 Subthema: Gemeentelijke wagenpark, dienstreizen en woon-werkverkeer
 Taakstelling(en): 5% Besparing fossiele brandstoffen en/of inkoop duurzame brandstoffen
 Ambitionniveau: Actief

Fiets in het werk

Doelstelling	De overgang naar de nieuwe huisvestings situatie uitbaten om het gebruik van de fiets als vanzelfsprekend te presenteren met als doel 5% besparing fossiele brandstoffen en/of inkoop duurzame brandstoffen			
Aanpak	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vervoersplan ontwikkelen met nadruk op fietsen en lopen. 2. Plan van aanpak opstellen (maatregelen, oplossingen, campagnes, wedstrijden, communicatie) 3. Plan van aanpak uitvoeren 			
Interne trekker	FD			
Interne partners	SB-Milieu P&O			
Externe partners				
Neveneffecten	Voorbeeld, verbetering luchtkwaliteit, betere gezondheid medewerkers			
Gerelateerd beleid	Luchtkwaliteit, ARBO			
Subsidie	BANS			
Prestatie indicatie	Gebruik fietsen (modal shift) (vermeden CO2, als dat bijgehouden kan worden)			
Totale tijdbesteding	136			
Verdeling uren	FD: 60 P&O: 60 SB-Milieu: 16			
Totale kosten	Communicatiemiddelen: 2000 euro			
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
	68	68		
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€500	€1500	€	€

Thema: A. Eigen gebouwen, voorzieningen, wagenpark, dienstreizen, woon-werkverkeer en inkoop
 Subthema: Gemeentelijke wagenpark, dienstreizen en woon-werkverkeer
 Taakstelling(en): 5% Besparing fossiele brandstoffen en/of inkoop duurzame brandstoffen
 Ambitieniveau: Actief

Energiecriteria voertuigen aannemers

Doelstelling	Opstellen en toepassen van energiecriteria bij het uitbesteden van werkzaamheden waarbij voertuigen worden ingezet met als doel 5% besparing fossiele brandstoffen en/of inkoop duurzame brandstoffen: <ul style="list-style-type: none"> • Energiecriteria formuleren voor voertuigen van aannemers • Protocol ontwikkelen voor aanbestedingen 			
Aanpak	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inventariseren in te kopen diensten en werken waar voertuigen bij nodig zijn. 2. vertaling van energiecriteria voor eigen voertuigen naar voorwaarden bij een opdrachtverlening 3. Inkoopprotocol aanpassen (en bij afwezigheid opstellen) aan de bij 2 genoemde voorwaarden. 4. Besluitvorming 5. Nieuwe protocol invoeren 			
Interne trekker	FD			
Interne partners	SB-Milieu			
Externe partners				
Neveneffecten	Voorbeeld, verlaging exploitatielasten, verbetering luchtkwaliteit, vraag naar CO2-arme producten vergroten			
Gerelateerd beleid	Luchtkwaliteit, inkoopbeleid.			
Subsidie	BANS			
Prestatie indicatie	Vermeden CO2 (CarMon) Percentage besparing fossiele brandstoffen			
Totale tijdbesteding	FD: 20			
Totale kosten				
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
	20			
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€	€	€	€

Thema: B/C. Woningen / Utiliteitsgebouwen
 Subthema: Handhaving EPC
 Taakstelling(en): Toetsing van EPC-berekeningen en/of toezicht op de EPN op de bouwplaats.
 Ambitieniveau: -

Toetsing binnen- en buitencontrole EPC

Doelstelling	Daadwerkelijke uitvoering van binnen- en buitencontrole EPC woningbouw en Utiliteitsbouw			
Aanpak	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opleiden bouwinspecteurs voor EPC-controle 2. Opzetten werkwijze voor binnen- en buitencontrole in overleg met Handhaving 3. Uitvoering controles 4. Presenteren resultaten 5. Vervolg bepalen. <p>(Wettelijk ligt de controle van de EPC bij de gemeente. Er is op dit moment een landelijke discussie of de gemeente uiteindelijk de instantie is, die de energieprestatie moet keuren of dat dit beter aan specialistische marktpartijen kan worden over gelaten. De resultaten (4) kunnen bijdragen aan de inhoudelijke discussie)</p>			
Interne trekker	SB-Sector vergunningen en handhaving			
Interne partners	SB-Milieu			
Externe partners	Opleidingsinstituut (al in gang gezet; kosten zijn gedekt)			
Neveneffecten	CO2-reductie			
Gerelateerd beleid	Handhaving woningbouw Bouwbeleidsplan			
Subsidie				
Prestatie indicatie				
Totale tijdbesteding	70 uur (SB-Sector vergunningen en handhaving)			
Totale kosten				
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
	10	20	20	20
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€	€	€	€

Thema: B. Woningen
 Subthema: Nieuwbouw /bestaande bouw
 Taakstelling(en): Realiseren van woningen met een 25% verscherpte EPC / Verbeteren van de energetische kwaliteit van de woningvoorraad, uitgedrukt in het Energielabel, met 4% per jaar
 Ambitieniveau: Innovatief

Energieafspraken met de Woningbouwcorporaties

Doelstelling	Afspraken maken met de woningbouwcorporaties over de energieprestaties van hun woningbestand; het streven is een label B of C (uitvoering van de motie 'Iedereen zit er warmpjes bij')			
Aanpak	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vaststellen besparing door maatregelen in de onderhoudsprogramma's 2. Koppelen Energielabel aan werkwijze GPR gebouw bestaand 3. In overleg vaststelling GPR ambitieniveau (evt. per thema) voor de woningbouw, zowel nieuwbouw als bestaand 4. Invoering werkwijze GPR bij de woningbouwcorporaties (zowel voor bestaande bouw als nieuwbouw) 5. Vastleggen afspraken in nieuw convenant 			
Interne trekker	SB-vergunningen en handhaving (dubo)			
Interne partners	SB-Milieu, SO-Wonen			
Externe partners	Adviesbureau voor het vaststellen van GPR ambities			
Neveneffecten	Voor de WBC's: helder dubo instrument (GPR) Voor de huurders: lagere energielasten, groter comfort			
Gerelateerd beleid	Beleid Woningbouw, Prachtwijken			
Subsidie	BANS			
Prestatie indicatie	Vermeden CO2 (CarMon) Gerealiseerde energiezuinigheid (EPC/energielabel/GPR score) Percentage woningen waarvan energieprestatie verbeterd is.			
Totale tijdbesteding	400 uur			
Totale kosten	€ 15.000,-			
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
	50	150	100	100
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€ 3.000	€ 6.000	€ 3.000	€ 3.000

Thema: B. Woningen
 Subthema: Nieuwbouw
 Taakstelling(en): Realiseren van energieneutrale woningen
 Ambitieniveau: Innovatief

Energie neutrale wijk

Doelstelling	Mogelijkheden van energieneutraal bouwen verkennen door een pilot uit te voeren met 150 tot 200 woningen.			
Aanpak	Er wordt gekeken naar Schuytgraaf als locatie.			
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Overeenstemming met de verschillende spelers over de doelstelling 2. Uitbesteden haalbaarheidsstudie / opstellen energieconcept, onderzoeken van de mogelijkheden om waterstof toe te passen 3. Keuze maken op basis van studie (overleg) 4. Keuze opnemen in PvE 5. Aanbesteding 6. EPC binnencontrole 7. EPC buitencontrole 8. Rapportage over haalbaarheid energiezuinige woningen, toepassing van waterstof en mogelijkheden voor opschaling 9. Presentatie resultaten 10. Besluitvorming vervolgstappen 			
Interne trekker	SO-Strategie			
Interne partners	SB-milieu SO-projectleiding SB-vergunningen en handhaving (dubo)			
Externe partners	Grond Exploitatie Maatschappij Projectontwikkelaar(s) Provincie Gelderland Adviesbureau (haalbaarheidsstudie / energieconcept)			
Neveneffecten	Landelijke koploperspositie. Waterstofproject.			
Gerelateerd beleid	Woningbouw			
Subsidie	PeGO tender Provincie			
Prestatie indicatie	Vermeden CO2 (CarMon)			
Totale tijdbesteding	SO-strategie 100 SB-milieu 100 SO-projectleiding 100 SB- vergunning en handhaving 100 Totaal 400 uren			
Totale kosten	Haalbaarheidsstudie / energieconcept: 25.000 euro			
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
	100	100	100	100
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€ PM	€ PM	€ PM	€ PM

Thema: B. Woningen
 Subthema: Bestaande bouw / bewonersgedrag
 Taakstelling(en): Verbeteren van de energetische kwaliteit van de woningvoorraad, uitgedrukt in het Energielabel, met 4% per jaar.
 20% Van de huishoudens vertoont energiezuinig gedrag:
 • Toepassen niet-woninggebonden energiebesparende maatregelen
 • Aanschaf energiezuinige apparatuur (A-label)
 • Inkoop 100 % duurzame electriciteit
 Ambitieniveau: innovatief

Het klimaatsevicepunt

Doelstelling	Verbetering van de energiekwaliteit van het woningbestand en positieve beïnvloeding van bewonersgedrag
Aanpak	<ol style="list-style-type: none"> 1. Onderzoeken uitbreidingsmogelijkheden waterservicepunt 2. samenwerking zoeken met bijvoorbeeld: <ul style="list-style-type: none"> – Nuon (campagnes) – Woningbouwcorporaties (afstemming met de onderhoudsprogramma's) – Provincie (campagnes zoals Wonen++, duurzaamheidsfonds) – wijkplatforms 3. Doelgroepen bepalen: bijv. VvE's, allochtonen, jongeren 4. Plan van aanpak opstellen, activiteiten vaststellen, bijvoorbeeld: <ul style="list-style-type: none"> – Voorlichting energielabels – Voorlichting duurzaam bouwen / energiezuinige apparatuur / groene energie – Campagnes woningverbetering (i.s.m. de werkzaamheden van de WBC's), gericht op optimale ontzorging van de bewoners. – Campagne VvE's + organisatievorm ontwikkelen – Campagne Step to save, gericht op allochtonen (Nuon) – Educatie en bewustwording (NME) – Promotie zonne-energie, panelen en boilers. 5. Monitoring ontwikkelen om: <ul style="list-style-type: none"> – Effectiviteit campagnes te meten (doelgroepen bereikt?) – Bereikte energiebesparing te meten 6. Evaluaties en mogelijk aanscherping van het plan van aanpak
Interne trekker	SB-OR
Interne partners	SB-Erfgoed, SB-Milieu, NME, SO-Wonen
Externe partners	Nuon, Provincie, WBC's, wijkplatforms
Neveneffecten	Lagere woonlasten, hoger comfort, Toenemende bewustwording energievraagstuk bewoners en als gevolg daarvan gedragsverandering.
Gerelateerd beleid	Woningkwaliteit, Prachtwijken, Milieueducatie
Subsidie	BANS Zonne-energie: Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE)

Thema: B. Woningen
 Subthema: Bestaande bouw / bewonersgedrag
 Taakstelling(en): Verbeteren van de energetische kwaliteit van de woningvoorraad, uitgedrukt in het Energielabel, met 4% per jaar.
 20% Van de huishoudens vertoont energiezuinig gedrag:
 • Toepassen niet-woninggebonden energiebesparende maatregelen
 • Aanschaf energiezuinige apparatuur (A-label)
 • Inkoop 100 % duurzame electriciteit
 Ambitieniveau: innovatief

Prestatie indicatie	<ul style="list-style-type: none"> • Aantal contacten met de doelgroep • Aantal geleverde adviezen • Aantal opgevolgde adviezen <ul style="list-style-type: none"> ○ Vermeden CO2 (CarMon) ○ Gerealiseerde energiezuinigheid, uitgedrukt in energielabel ○ Percentage woningen waarvan energieprestatie verbeterd is. 			
Totale tijdbesteding	3500 uren			
Totale kosten	55.000 euro (communicatiemiddelen en campagnes)			
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
	200	1100	1100	1100
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€ 10.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000

Thema: Utiliteitsgebouwen
 Subthema: Opwekking duurzame energie
 Taakstelling(en): -
 Ambitieniveau: -

De windturbine in gebouwde omgeving

Doelstelling	Toepasbaarheid van turbies (kleine windmolens op gebouwen) onderzoeken			
Aanpak	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uitbesteden onderzoek toepasbaarheid turbies 2. Presenteren uitkomsten onderzoek 3. Vervolgstappen bepalen 			
Interne trekker	SB-Milieu			
Interne partners	SB-Erfgoed?			
Externe partners	Adviesbureau (onderzoek)			
Neveneffecten				
Gerelateerd beleid	Woningkwaliteit			
Subsidie				
Prestatie indicatie	Advies			
Totale tijdbesteding				
Totale kosten	Onderzoek: 15.000 euro			
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
		50		
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€	€ 15.000	€	€

Thema: Utiliteitsgebouwen
 Subthema: Bestaande utiliteitsgebouwen
 Taakstelling(en): Verbetering energetische kwaliteit van de utiliteitsgebouwen, uitgedrukt in het energielabel, met gemiddeld 2% per jaar.
 Ambitieniveau: Voorlopend

Energetische kwaliteit utiliteitsgebouwen

Doelstelling	Afspraken maken met gebouwbeheerders over energieprestaties van hun gebouw(en). Energiekwaliteit van utiliteitsgebouwen jaarlijks verbeteren met 2% van het energielabel.			
Aanpak	<ol style="list-style-type: none"> 1. Invoering werkwijze GPR gebouw bestaand en vastlegging ambitieniveau, per thema, in beleidsplan duurzaam bouwen. 2. Informatie uitwisseling met gebouwbeheerders en ontwikkelen van draagvlak voor toepassing GPR gebouw (bestaand) 3. Vaststellen besparing door maatregelen in de onderhoudsprogramma's 4. Koppelen energielabel aan GPR gebouw (bestaand) 			
Interne trekker	SB-vergunningen			
Interne partners	SB-Milieu			
Externe partners	Adviesbureau voor het vaststellen ambitieniveau GPR			
Neveneffecten	<p>Voor gebouwbeheerders: Sublicentie GPR gebouw bestaand, relevante informatie voor nemen van beleidsbeslissingen in het kader van onderhoud- en renovatie programma's.</p> <p>Voor gebruikers: Verbetering van het leefklimaat (gezondheid) meer comfort in het gebouw en lagere energielasten.</p>			
Gerelateerd beleid	Nieuw duurzaam bouwen beleid (nog te ontwikkelen en vast te stellen). Pilot in het door VROM ondersteunde project: "Naar een duurzame voorraad"			
Subsidie	BANS			
Prestatie indicatie	Vermeden CO2 productie Gerealiseerde energiebesparing			
Totale tijdbesteding	450 uur			
Totale kosten	€ 25.000,--			
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
	50	200	100	100
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€ 3000,--	€ 10000	€ 6000	€ 6000

Thema: D. Bedrijven
 Subthema: Vergunningverlening en handhaving
 Taakstelling(en): Alle relevante inrichtingen waarvan de gemeente bevoegd gezag is op basis van de Wet Milieubeheer hebben een actuele vergunning (BBT) op het gebied van energie / Handhaving van vergunningen en Activiteitenbesluit, gericht op energie-aspecten heeft prioriteit, is gepland en vindt plaats/
 Handhaving van afspraken MJA-bedrijfs-takken waarvan gemeente bevoegd gezag is, heeft prioriteit, is gepland en vindt plaats
 Ambitieniveau: Actief

Monitoren Wet milieubeheer bedrijven

Doelstelling	Inzicht krijgen in de toepassing van energiemaatregelen door bedrijven als gevolg van de wet Milieubeheer			
Aanpak	<ol style="list-style-type: none"> 1. Gedurende een periode van twee jaar de opgelegde energiemaatregelen bij houden. Parameters daarbij zijn: <ol style="list-style-type: none"> a. Totale energieverbruik op de locatie gespecificeerd naar soort (gas, elektra, warmte) b. Omvang energiebesparingsmaatregelen getotaliseerd per soort 2. Eenvoudige rapportage waaruit o.a. blijkt welke energiebesparingen bereikt zijn door handhaving. 3. Milieu rekent het resultaat om naar CO2-reductie 			
Interne trekker	SB-Vergunningen en Handhaving			
Interne partners	SB-Milieu			
Externe partners				
Neveneffecten				
Gerelateerd beleid	Vergunningen en handhaving bedrijven			
Subsidie				
Prestatie indicatie	CO2 besparing			
Totale tijdbesteding	SB-vergunning en handhaving PM (maakt deel uit van reguliere taak) SB-Milieu 8 uren			
Totale kosten				
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
	PM	PM	PM	8
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€	€	€	€

Thema: D. Bedrijven
 Subthema: Vergunningverlening en handhaving
 Taakstelling(en): Extra energie-efficiencyverbetering en/of verduurzaming van gemiddeld 2 % per jaar bij de bedrijven waarvan de gemeente bevoegd gezag is op grond van de Wet Milieubeheer
 Ambitieniveau: Voorlopend

Campagne Midden- en kleinbedrijf (MKB)

Doelstelling	Energiebesparing bij het midden- en kleinbedrijf			
Aanpak	Uitvoeren van tenminste 1 campagne gericht op (een branche binnen) het midden en kleinbedrijf. Voorbeelden: <ul style="list-style-type: none"> • Afdekken koelingen in supermarkten • Terugdringen terrasverwarming in de horeca • Open winkeldeuren <ol style="list-style-type: none"> 1. Definiëren campagne (haalbaarheid, slaagkans/verwachte resultaten, wenselijkheid) 2. Opstellen campagneplan 3. Uitvoering campagne 4. Evaluatie 			
Interne trekker	SB-Milieu			
Interne partners	SB-Vergunningen en Handhaving SO-EZ			
Externe partners	Wellicht met MRA Communicatiebureau			
Neveneffecten	Zichtbaarheid klimaatprogramma			
Gerelateerd beleid	Vergunningen en handhaving bedrijven			
Subsidie	BANS			
Prestatie indicatie	CO2 besparing Percentage bedrijven dat aan campagne deelneemt (de maatregel uitvoert)			
Totale tijdbesteding	440			
Verdeling uren	SB-Vergunningen en Handhaving : 400 SB-Milieu: 40			
Totale kosten				
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
	200		240	
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€ 1.000	€	€ 1.000	€

Thema: D/E. Bedrijven / Verkeer en Vervoer
 Subthema: Vergunningverlening en handhaving / Bevolking en bedrijven
 Taakstelling(en): Extra energie-efficiencyverbetering en/of verduurzaming van gemiddeld 2 % per jaar bij de bedrijven waarvan de gemeente bevoegd gezag is op grond van de Wet Milieubeheer / Besparing en/of verduurzaming brandstoffen met 4% per jaar
 Ambitieniveau: Voorlopend

Vervoersmanagement bij bedrijven

Doelstelling	Uitvoering vervoersmanagement door bedrijven met als gevolg een modal shift (lager autogebruik) en/of een verschuiving naar duurzame brandstoffen.			
Aanpak	<p>In de volgende projecten wordt al aandacht besteed aan vervoersmanagement bij bedrijven:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Monitoren verplichte puntensysteem in het kader van de wet Milieubeheer, dat naar verwachting in januari 2009 zal worden ingevoerd. • Deelname aan het project Terra van de Stadsregio (zie projectblad E5): vervoersbehoefte transportintensieve bedrijven terugdringen <p>Aanvullende activiteiten:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Deelname aan project Offensief bereikbaarheid van de Stadsregio, met het oog op af te sluiten regionale convenanten (met als stok achter de deur het puntensysteem wM) met bedrijven. 2. Inventariseren afdwingmogelijkheden via de nieuwe Grondexploitatie wet. Op basis daarvan plan van aanpak opstellen. 			
Interne trekker	SO-Verkeer			
Interne partners	SB-Milieu SB-Vergunningen en Handhaving SO-EZ			
Externe partners	Stadsregio VCC Oost			
Neveneffecten	Verbetering luchtkwaliteit en bereikbaarheid Regionale samenwerking			
Gerelateerd beleid	Vergunningen en handhaving bedrijven, Luchtkwaliteit, Verkeersbeleid			
Subsidie	BANS			
Prestatie indicatie	Aantal of percentage relevante bedrijven dat vervoersmanagement is gaan toepassen			
Totale tijdbesteding	160 (SO Verkeer)			
Totale kosten				
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
	40	40	40	40
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€	€	€	€

Thema: E. Verkeer en Vervoer
 Subthema: Bevolking en bedrijven
 Taakstelling(en): Besparing en/of verduurzaming brandstoffen met 4% per jaar
 Ambitieniveau: Innovatief

Hydra

Doelstelling	Voorzetting van de ontwikkeling van waterstoftoepassingen en de positionering van Arnhem als waterstofstad.			
Aanpak	Deelname aan het project Hydra van de Stadsregio. activiteiten in het kader van Hydra zijn: <ul style="list-style-type: none"> • Een aardgas / waterstof vulstation • Wagens op waterstof / ontwikkeling van een waterstofbus • Promotie van waterstof en biobrandstoffen en voortzetting van het waterstofplatform (Zie voor meer informatie de brochure Hydra van de Stadsregio)			
Interne trekker	SO-EZ			
Interne partners	SB-Milieu			
Externe partners	Stadsregio			
Neveneffecten	Verbetering luchtkwaliteit			
Gerelateerd beleid	Luchtkwaliteit			
Subsidie				
Prestatie indicatie				
Totale tijdbesteding	300 (SB-Milieu)			
Totale kosten				
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
	75	75	75	75
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€	€	€	€

Thema: E. Verkeer en Vervoer
 Subthema: Bevolking en bedrijven
 Taakstelling(en): Besparing en/of verduurzaming brandstoffen met 4% per jaar
 Ambitieniveau: Innovatief

LARGAS

Doelstelling	Besparing op brandstoffen door het stimuleren van efficiënt rijgedrag			
Aanpak	LARGAS project (Boulevard Heuvelinklaan) monitoren en evalueren			
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nulmeting op de parameters verkeersintensiteiten, snelheden, geluidsniveaus, fijnstofconcentraties, stikstofoxiden en CO2. 2. Nameting op de bovengenoemde parameters 3. Evaluatie 			
	Tegelijkertijd:			
	<ol style="list-style-type: none"> 4. Volgen ontwikkeling van het rekeningrijden 5. Na invoering onderzoeken of de gebruikte techniek van het rekeningrijden ook ingezet kan worden voor het beïnvloeden van de doorstroming. 			
Interne trekker	SO-Verkeer			
Interne partners	SB-Milieu			
Externe partners				
Neveneffecten	Verbetering luchtkwaliteit, bereikbaarheid en verkeersveiligheid			
Gerelateerd beleid	Verkeersbeleid, Luchtkwaliteit			
Subsidie	BANS			
Prestatie indicatie	Vermeden CO2			
Totale tijdbesteding	Opgenomen in het programma luchtkwaliteit			
Totale kosten				
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€	€	€	€

Thema: Verkeer en Vervoer
 Subthema: Bevolking en bedrijven
 Taakstelling(en): Besparing en/of verduurzaming brandstoffen met 4% per jaar
 Ambitieniveau: Innovatief

Naar school in je eigen wijk

Doelstelling	Besparing op brandstoffen door het verminderen van de afstand huis-school			
Aanpak	<ol style="list-style-type: none"> 1. Overleg schoolbesturen 2. Pilot kiezen 3. Plan uitwerken 4. Plan uitvoeren 5. Evaluatie 6. Opschalen naar andere scholen 			
Interne trekker	MO- Voorzieningen en projecten			
Interne partners	SB-Milieu; communicatie			
Externe partners	Schoolbesturen			
Neveneffecten	Verbetering luchtkwaliteit en bereikbaarheid, integratie			
Gerelateerd beleid	Huisvestingsbeleid scholen, Luchtkwaliteit			
Subsidie	BANS			
Prestatie indicatie	Vermeden aantal autokilometers Potentiële vermindering CO2 uitstoot			
Totale tijdbesteding	140 uur			
Totale kosten	10.000,- euro publiciteitsmateriaal			
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
	60	60	20	
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€ 3.000	€ 5.000	€ 2.000	€

Thema: Verkeer en Vervoer
 Subthema: Bevolking en bedrijven
 Taakstelling(en): Besparing en/of verduurzaming brandstoffen met 4% per jaar
 Ambitieniveau: Innovatief

Terra

Doelstelling	Doelstellingen in het kader van Terra zijn: <ul style="list-style-type: none"> • Dynamisch verkeersmanagement • Milieuzonering 			
Aanpak	Deelname aan het project Terra van de Stadsregio. Activiteiten in het kader van Terra zijn: <ul style="list-style-type: none"> • Vervoersmanagement transportintensieve bedrijven(zie project D3) • Verbetering stedelijke distributie • Verbetering doorstroming (Zie voor meer informatie de brochure Terra van de Stadsregio)			
Interne trekker	SB-Milieu			
Interne partners	SO-Verkeer SO-EZ			
Externe partners	Stadsregio KvK en andere koepels Binnenstadsmanager			
Neveneffecten	Verbetering luchtkwaliteit en bereikbaarheid			
Gerelateerd beleid	Luchtkwaliteit, verkeersbeleid			
Subsidie	BANS			
Prestatie indicatie				
Totale tijdbesteding				
Totale kosten				
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
	500	500	500	500
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€	€	€	€

Thema: E. Verkeer en Vervoer
 Subthema: Bevolking en bedrijven
 Taakstelling(en): Besparing en/of verduurzaming brandstoffen met 4% per jaar
 Ambitieniveau: Innovatief

Pak de fiets

Doelstelling	Stimuleren van het fietsgebruik (modal shift)			
Aanpak	<ol style="list-style-type: none"> 1. Voortzetten overleg met belangenorganisaties van fietsers 2. Versterken fietsinfrastructuur; onderdeel daarvan is een nieuwe bewaakte gratis fietsenstalling 3. Input leveren op het gebied van verkeer voor een klimaatcampagne 			
Interne trekker	SO-Verkeer			
Interne partners	SB-Milieu Communicatie			
Externe partners				
Neveneffecten	Verbetering luchtkwaliteit en bereikbaarheid en gezondheid bewoners			
Gerelateerd beleid	Luchtkwaliteit, Verkeersbeleid			
Subsidie	BANS			
Prestatie indicatie				
Totale tijdbesteding	800 uren			
Totale kosten				
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
	200	200	200	200
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€	€	€	€

Thema: F/B/C. Grootschalige Duurzame Energie-opties / Woningen / Utiliteitsgebouwen
 Subthema: Grootschalige en/of collectieve DE-opties
 Taakstelling(en): 3% van de energie die binnen de gemeentegrenzen wordt gebruikt wordt duurzaam opgewekt en geleverd via grootschalige en/of collectieve opties: Wind; Biomassa; Waterkracht; Warmte/Koude-opslag /
 Realiseren van een EPL van 8,0 tot 9,0 woningbouwprojecten met meer dan 200 woningen. /
 Realiseren van utiliteitsgebouwen met een 25%* verscherpte EPC. /
 Verbeteren van de energetische kwaliteit van de utiliteitsgebouwen, uitgedrukt in het Energielabel, met 2%* per jaar.
 Ambitieniveau: Actief / voorlopend

Energiekaart en energiestrategie voor de gemeente / Future Cities

Doelstelling	<p>Onderzoek naar het effect van groen, water, bebouwing en lucht stroming op het klimaat in de stad.</p> <p>Als onderdeel daarvan: Ontwikkelen van een energiekaart en een energievisie voor de gemeente / regio, met als doel de toepassing van duurzame energie voorzieningen te optimaliseren en een:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Toepassing van de optimale techniek op de juiste locatie 2. Inbedding van kleinere projecten 3. EPL van 8,0 tot 9,0 bij woningbouwprojecten met meer dan 200 woningen
Aanpak	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uitvoering van het Europese project Future cities. Ideeën als opslag van water op daken ter verkoeling kunnen binnen dit project onderzocht worden. 2. Presentatie van de resultaten 3. Plan van aanpak vervolgstappen / formuleren adaptatiebeleid 4. Besluitvorming <p>Als onderdeel van 1:</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Gemeentebrede / regionale inventarisatie van DE en infrastructuur opties (incl. WKO kaart, biomassa, uitbreiding warmtenet, restwarmte uit biogas van rioolwater, toepassing waterstof) 6. Energiekaart maken 7. Strategie opstellen op basis van energiekaart, in overleg met andere overheden in de regio. Hierbij moet speciaal aandacht gegeven worden aan de regio door de provincie over de WKO vergunningen. Ook moet het onderzoek dat Nijmegen samen met de provincie doet naar uitbreiding van het stadswarmtenet worden meegenomen. 8. Uitwerken checklists maatregelen, SMART doelstellingen en voorbeelden verschillende typen projecten (verbinden aan projectenkaart). Hierin verwerken: <ul style="list-style-type: none"> • EPC/EPL ambities / ambitieniveau energie in GPR (zowel voor woningbouw als voor utiliteitsbouw) • Lage temperatuurverwarming 9. Checklists opnemen in intakegesprekken SO projecten
Interne trekker	Milieu
Interne partners	SB-Openbare Ruimte SO-Strategie en Ruimtelijke Ordening

Thema: F/B/C. Grootschalige Duurzame Energie-opties / Woningen / Utiliteitsgebouwen
 Subthema: Grootschalige en/of collectieve DE-opties
 Taakstelling(en): 3% van de energie die binnen de gemeentegrenzen wordt gebruikt wordt duurzaam opgewekt en geleverd via grootschalige en/of collectieve opties: Wind; Biomassa; Waterkracht; Warmte/Koude-opslag /
 Realiseren van een EPL van 8,0 tot 9,0 woningbouwprojecten met meer dan 200 woningen. /
 Realiseren van utiliteitsgebouwen met een 25%* verscherpte EPC. /
 Verbeteren van de energetische kwaliteit van de utiliteitsgebouwen, uitgedrukt in het Energielabel, met 2%* per jaar.
 Ambitieniveau: Actief / voorlopend

Externe partners	Adviesbureau: gemeente- / regiobrede energievisie en energiekartaar, begeleiding energiestrategie, opstellen checklijsten Provincie, Stadsregio, MRA, MARN			
Neveneffecten	Input voor structuurvisie, samenwerking met andere overheden in de regio, aansluiting op DE ontwikkelingen in de regio. Input voor adaptatiebeleid.			
Gerelateerd beleid	Structuurvisie, Water, Ruimtelijke Ordening			
Subsidie	Europese subsidie via het project Future Cities: 60.000 (de kosten, niet de uren) BANS (uren)			
Prestatie indicatie	Zie projectplan Future Cities			
Totale tijdbesteding	2. 20 3. 40 4. 20 5. 40 uur (begeleiding uitbesteding) 6. bij 5 inbegrepen 7. 80 8. 80 9. inbegrepen bij 8. Totaal: 280			
Totale kosten	60.000 euro			
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
	40	160	80	
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€40.000	20.000€	€	€

* Het innovatieve niveau voor utiliteitsbouw (uitkomst bestuurdersworkshop) is wel erg hoog, daarom is gekozen voor het voorlopende niveau.

Thema: F. Grootschalige Duurzame Energie-opties
 Subthema: Grootschalige en/of collectieve DE-opties
 Taakstelling(en): 3% van de energie die binnen de gemeentegrenzen wordt gebruikt wordt duurzaam opgewekt en geleverd via grootschalige en/of collectieve opties: Wind; Biomassa; Waterkracht; Warmte/Koude-opslag.
 Ambitieniveau: Actief

Windenergie

Doelstelling	Vervolg op de uitwerking van de Bestuursovereenkomst Landelijke Ontwikkeling Windenergie (BLOW): het realiseren van de windmolens			
Aanpak	Voortzetting van het project DE2 Windenergie in plannen uit BANS 1.			
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stedenbouwkundige beoordeling van de inpasbaarheid 2. Inpasbaarheid m.b.t. tot alle relevante milieuthema's controleren 3. Inzetten artikel 19 procedure om te komen tot een nieuw bestemmingsplan 4. Communicatie: informeren van bewoners en bedrijven 			
Interne trekker	SB-Milieu			
Interne partners	SO-Stedenbouw SO-EZ SB-Vergunningen en Handhaving			
Externe partners	Provincie Gelderland Landeigenaar RWS directie Oost Ontwikkelaar WNW SenterNovem			
Neveneffecten				
Gerelateerd beleid	Structuurvisie, Water, Ruimtelijke Ordening			
Subsidie	BANS			
Prestatie indicatie				
Totale tijdbesteding	SB milieu: 500 uren			
Totale kosten	10.000 organisatie informatieavonden en informatiemiddelen			
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
	150	200	100	50
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	5.000	5.000	€	€

Thema: F. Grootschalige Duurzame Energie-opties
 Subthema: Grootschalige en/of collectieve DE-opties
 Taakstelling(en): 3% van de energie die binnen de gemeentegrenzen wordt gebruikt wordt duurzaam opgewekt en geleverd via grootschalige en/of collectieve opties: Wind; Biomassa; Waterkracht; Warmte/Koude-opslag.
 Ambitieniveau: Actief

Geothermie voor Burgers Zoo

Doelstelling	De mogelijkheden van de benutting van aardwarmte voor Arnhem onderzoeken			
Aanpak	<p>Deelname aan het project Burgers Zoo, door een bijdrage aan het haalbaarheidsonderzoek. Andere partijen die bijdragen zijn de Burgers Zoo zelf, de Kamer van koophandel, KIEMT en de Provincie (nog niet toegezegd)</p> <p>Cumae voert het project uit. Voor de proefboring wordt in het geval van een negatief resultaat gerekend op het garantiefonds van EZ en voor de tweede boring en de realisatie van de installatie op een Europese subsidie uit het 7^e kaderprogramma</p> <p>Voor Arnhem is dit een mooi pilot project waar mogelijk meer toepassingen van Geothermie uit voort kunnen komen.</p> <p>Uitkomsten meenemen in F1, opstellen energiekaart.</p>			
Interne trekker	SO-EZ			
Interne partners	SB-Milieu			
Externe partners	Burgers Zoo Kamer van Koophandel Provincie Cumae KIEMT			
Neveneffecten				
Gerelateerd beleid	Water, Bodem			
Subsidie	BANS			
Prestatie indicatie				
Totale tijdbesteding	40 uur (SB Milieu)			
Totale kosten	10.000 euro			
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
	40	PM	PM	PM
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€ 10.000	€	€	€

Thema: F. Grootschalige Duurzame Energie-opties
 Subthema: Grootschalige en/of collectieve DE-opties
 Taakstelling(en): 3% van de energie die binnen de gemeentegrenzen wordt gebruikt wordt duurzaam opgewekt en geleverd via grootschalige en/of collectieve opties: Wind; Biomassa; Waterkracht; Warmte/Koude-opslag.
 Ambitieniveau: Actief

Warmte-/koude opslag Rijnboog

Doelstelling	Optimale benutting van de capaciteit van de warmte-/koudeopslag van Arnhem Centraal Toepassen warmte-/koudeopslag in Rijnboog			
Aanpak	<ul style="list-style-type: none"> Aansluiting op de WKO meenemen in de ontwikkeling van Rijnboog (samenhang met project A3 Culturele gebouwen Rijnboog) Toepassing van WKO in Rijnboog bewaken (is: uitvoering van de energievisie) 			
Interne trekker	SB-Milieu			
Interne partners	SB-Procesmanagement SO-Projectleiding			
Externe partners				
Neveneffecten				
Gerelateerd beleid	Ontwikkelplan Rijnboog Bodem			
Subsidie	BANS			
Prestatie indicatie	Vermeden CO2			
Totale tijdbesteding	150 (SB Milieu)			
Totale kosten				
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
	100	50		
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€	€	€	€

Thema: F. Grootschalige Duurzame Energie-opties
 Subthema: Grootschalige en/of collectieve DE-opties
 Taakstelling(en): 3% van de energie die binnen de gemeentegrenzen wordt gebruikt wordt duurzaam opgewekt en geleverd via grootschalige en/of collectieve opties: Wind; Biomassa; Waterkracht; Warmte/Koude-opslag
 Ambitieniveau: Actief

Burgerparticipatie in duurzame energie

Doelstelling	Verkenning van de mogelijkheden om bewoners te laten participeren in duurzame energie installaties als windmolens en biomassacentrales. De gedachte erachter is dat de directe participatie in de opbrengsten van deze installaties de betrokkenheid van en het draagvlak bij bewoners vergroot.			
Aanpak	<ol style="list-style-type: none"> 1. Haalbaarheid bepalen: <ol style="list-style-type: none"> a. Verzamelen van mogelijkheden / ervaringen / goede voorbeelden. b. Potentieel in Arnhem bepalen (zijn er locaties / installaties die in aanmerking komen?) Of: <ol style="list-style-type: none"> c. Een haalbaarheidsstudie laten uitvoeren 2. Op basis van 1 een voorstel opstellen 3. Besluitvorming 4. Uitvoering voorstel 			
Interne trekker	SB-Milieu			
Interne partners				
Externe partners	Extern bureau in geval van uitbesteding haalbaarheidsstudie			
Neveneffecten				
Gerelateerd beleid				
Subsidie	BANS			
Prestatie indicatie				
Totale tijdbesteding	80			
Totale kosten	20.000 euro haalbaarheidsstudie			
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
		40	40	
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€	€ 20.000	€	€

Thema: Organisatieversterkende randvoorwaarden
 Subthema: Organisatie
 Taakstelling(en): Taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn vastgelegd in functieomschrijvingen en werkplannen
 Ambitieniveau: actief

Intern klimaatoverleg

Doelstelling	Structureel intern klimaatoverleg			
Aanpak	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inventariseren wie er intern betrokken zijn bij klimaatbeleid 2. Een structurele werkvorm kiezen. Bijvoorbeeld: een klankbordgroep waar alle relevante medewerkers aan deelnemen, die 2 keer per jaar bij elkaar komt. Tijdens deze bijeenkomsten worden themawerkgroepen geformeerd die een eigen overleg afspreken. 3. Taken en verantwoordelijken met betrekking van klimaatbeleid inventariseren. 4. Uitzoeken hoe deze taken en verantwoordelijkheden kunnen worden verankerd (loskoppelen van de personen). 5. Taken en verantwoordelijkheden verankeren, energiebeheer is in dit verband opgenomen in projectblad A6. 6. Audit afspreken en uitvoeren. 			
Interne trekker	SB-Milieu			
Interne partners	Alle relevante afdelingen			
Externe partners				
Neveneffecten	Betere informatie-uitwisseling en samenwerking tussen afdelingen en diensten			
Gerelateerd beleid				
Subsidie	BANS			
Prestatie indicatie	<ul style="list-style-type: none"> • Aantal bijeenkomsten • Aantal deelnemers • Vertegenwoordigen de deelnemers de relevante beleidsvelden (missen er beleidsvelden?) • Uitkomsten audits 			
Totale tijdbesteding	<ol style="list-style-type: none"> 1. 20 (SB Milieu) 2. 280 (stel 2 x per jaar 20 mensen 2 uur), subgroepen is voor de eigen budgetten van de deelnemers 3. 40 (SB milieu) 4. 20 (SB milieu) 5. 40 (SB milieu) 6. 80 			
Totale kosten				
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
	110	150	110	110
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€	€	€	€

Thema: Organisatieversterkende randvoorwaarden
 Subthema: Beleidsmatige inbedding
 Taakstelling(en): Opname van energiedoelstellingen in beleid van andere beleidsvelden (zoals Wonen, RO, BWT, Economie, Sociale Zaken)
 Ambitieniveau: Actief

Toetsing energiedoelstellingen in beleid

Doelstelling	Toetsen of energie- en klimaatdoelstellingen zijn vertaald in relevante beleidsdocumenten			
Aanpak	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inventariseren welke beleidsvelden relevant zijn en in welke documenten energiedoelstellingen moeten worden opgenomen of vertaald. Ook opnemen wanneer deze documenten herzien worden 2. Als deze documenten herzien worden, toetsten of de juiste energiedoelstellingen zijn opgenomen. 3. Jaarlijks controleren of lijst van documenten nog juist en compleet is 			
Interne trekker	SB-Milieu			
Interne partners	Alle relevante afdelingen			
Externe partners				
Neveneffecten				
Gerelateerd beleid	Alle relevante beleidsvelden			
Subsidie	BANS			
Prestatie indicatie				
Totale tijdbesteding	160 uur (SB-Milieu)			
Totale kosten				
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
	40	40	40	40
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€	€	€	€

Thema: Organisatieversterkende randvoorwaarden
 Subthema: Financiering
 Taakstelling(en): Vernieuwende financieringsconstructies vastgesteld m.b.t. investeringen in energiebesparing en duurzame energie door doelgroepen
 Ambitieniveau: Innovatief

Duurzaamheidsfonds

Doelstelling	Opzetten van een revolverend fonds ten behoeve van investeringen in energiemaatregelen			
Aanpak	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mogelijkheden fonds onderzoeken: <ol style="list-style-type: none"> a. Organisatievorm (wie doet wat, hoe zijn de spelregels) b. Financiële middelen c. Doelgroepen: in eerste instantie gemeentelijke gebouwen, sport en recreatie en scholen (brede scholen, middels de stichting in oprichting) d. Te financieren maatregelen (op basis van de uitgevoerde EPA-U's, voor scholen moeten deze mogelijk nog gedaan worden) 2. Pilot bepalen en plan van aanpak opstellen 3. Uitvoering plan van aanpak (uitvoering pilot) 4. Evaluatie pilot en presentatie resultaten 5. Plan van aanpak vervolg opstellen, inclusief een meerjarenplan 6. Besluitvorming 7. uitvoering plan van aanpak 			
Interne trekker	SB-Milieu			
Interne partners	Financiële afdeling / controlling			
Externe partners	Provincie Extern bureau (onderzoek naar mogelijkheden fonds?) Scholen			
Neveneffecten				
Gerelateerd beleid	Afhankelijk van de doelgroep: Energiebeheer / accommodatiebeleid (onderhoud gebouwen). MO (scholen)			
Subsidie	BANS			
Prestatie indicatie	Aantal uitgevoerde energiemaatregelen Vermeden CO2			
Totale tijdbesteding	100 uur (SB-Milieu)			
Totale kosten	Nihil			
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
	120	200	120	120
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€	€	€	€

Thema: Organisatieversterkende randvoorwaarden
 Subthema: Monitoring
 Taakstelling(en): Monitoring op doelstellingen (programmaniveau)
 Ambitieniveau: Innovatief

Monitoren programma

Doelstelling	<ul style="list-style-type: none"> • Inzicht verkrijgen in de kwantitatieve klimaatgegevens van de gemeente Arnhem (nulsituatie) • Kwantitatieve en kwalitatieve resultaten van het klimaatprogramma monitoren • Verantwoording klimaatprogramma
Aanpak	<ol style="list-style-type: none"> 1. Monitoringssystematiek bepalen/selecteren voor registratie van: <ol style="list-style-type: none"> a. CO2 / energieverbruik (CarMon) b. Uren en kosten c. Prestatie indicatoren zoals bepaald in de projectbladen (kwantitatief en kwalitatief) 2. Nulsituatie: beschikbare gegevens verzamelen en monitoringssysteem vullen 3. Inventariseren welke gegevens ontbreken om de nulsituatie te bepalen. 4. Eventueel aanvullend onderzoek doen en nulsituatie vaststellen 5. Uitvoering monitoring (gegevens verzamelen over de uitvoering van het klimaatprogramma) 6. Analyse (resultaten afzetten tegen de doelstellingen) en rapportage: <ol style="list-style-type: none"> a. Voortgangsrapportages BANS b. Interne verantwoording
Interne trekker	SB-Milieu
Interne partners	Alle betrokken projectleiders van de klimaatprojecten
Externe partners	Eventueel extern bureau voor het onderzoek naar de nulsituatie
Neveneffecten	
Gerelateerd beleid	
Subsidie	BANS
Prestatie indicatie	
Totale tijdbesteding	<ol style="list-style-type: none"> 1. 40 uur 2. 80 uur 3. 20 4. 20 (uitbesteding) 5. 80 6. 80 <p>Totaal: 320</p>
Totale kosten	<ol style="list-style-type: none"> 1. 8.000 licenties of aanschaf systemen 4. 10.000 onderzoek nulsituatie <p>Totaal: 15.000</p>

Thema: Organisatieversterkende randvoorwaarden
 Subthema: Monitoring
 Taakstelling(en): Monitoring op doelstellingen (programmaniveau)
 Ambitieniveau: Innovatief

Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
		160	40	40
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€ 12.000	€2.000	€2.000	€2.000

Planning: 1 t/m 4. 2008
 5 en 6. 2009-1011 met een zwaartepunt in 2011 (eindverantwoording)

Thema: Organisatieversterkende randvoorwaarden
 Subthema: Communicatie
 Taakstelling(en): Vernieuwende vormen van communicatie over de aanpak en resultaten van
 klimaatbeleid
 Ambitieniveau: Innovatief

Communicatie

Doelstelling	Communiceren wat klimaatbeleid is, wat er bereikt is, kennis- en bewustzijnsvergroting doelgroepen
Aanpak	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opstellen en uitvoeren communicatieplan. Aandacht voor: <ol style="list-style-type: none"> a. Wat al bereikt is / goede voorbeelden b. Waterstof en EMT c. Website: toelichting van het eigen klimaatbeleid (vertaling van de projectbladen!) en voorlichting (zie bijvoorbeeld nieuwegein.allesduurzaam.nl, maakt deel uit van het 'allesduurzaam' portaal van de provincie, en dat maakt weer deel uit van allesduurzaam.nl, geeft mogelijkheid Arnhemse aanbieders van producten en diensten te promoten) 2. Communicatie naar de bewoners via bijvoorbeeld het klimaatservicepunt (project B5), bijvoorbeeld: <ol style="list-style-type: none"> a. Voorlichting en terugkoppeling besparingsresultaten (dit vereist monitoring!) aan mensen in de wijk b. Voorlichting zoals genoemd in project B5 3. Ontwikkelen en uitvoeren traject voor jongeren / voortgezet onderwijs 4. Communicatie rond zichtprojecten gemeentelijke gebouwen 5. Onderzoek naar nieuwe / originele vormen van communicatie bijv. in samenwerking met hogeschoolstudenten.
Interne trekker	SB-Milieu
Interne partners	Communicatie NME
Externe partners	Provincie Gelderse Milieufederatie Hogescholen Osja (onderzoek nieuwe communicatiemiddelen)
Neveneffecten	Promotie van Arnhem. Verbetering imago gemeente en bestuur. Stimulering economische activiteit.
Gerelateerd beleid	Communicatie Woningkwaliteit Accommodatiebeleid Natuur en milieu educatie
Subsidie	BANS
Prestatie indicatie	<ul style="list-style-type: none"> • Indicatoren opnemen in communicatieplan • website: hoeveelheid hits

Thema: Organisatieversterkende randvoorwaarden
 Subthema: Communicatie
 Taakstelling(en): Vernieuwende vormen van communicatie over de aanpak en resultaten van
 klimaatbeleid
 Ambitieniveau: Innovatief

Totale tijdbesteding	1. 40 uur opstellen, 400 uur uitvoeren (100 per jaar) 2. Onderbrengen bij B5 3. 200 uur 4. 200 uur 5. 40 uur			
Totale kosten	Communicatiemiddelen: 1. 5.000 euro 2. onderbrengen bij B5 3. 10.000 euro 4. 10.000 euro 5. 5.000 euro Totaal: 30.000 euro			
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
	140	300	340	100
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€ 1.250	€11.250	€16.250	€1.250

Planning: plan opstellen 2008; uitvoering: 2008-2011
 onderbrengen bij B5
 2009 – 2010
 2009 – 2010
 2010

Thema: Organisatieversterkende randvoorwaarden
 Subthema: -
 Taakstelling(en): -
 Ambitieniveau: -

Programmamanagement klimaatbeleid

Doelstelling	Optimale uitvoering van het klimaatprogramma			
Aanpak	Begeleiding en aansturing van het klimaatprogramma. <ul style="list-style-type: none"> • Begeleiding van de projectleiders • Bijstelling van het programma (met behulp van monitoring, zie project G4) • Integreren nieuwe ontwikkelingen 			
Interne trekker	SB-Milieu			
Interne partners	Alle projectleiders, relevante afdelingen			
Externe partners				
Neveneffecten				
Gerelateerd beleid				
Subsidie	BANS			
Prestatie indicatie				
Totale tijdbesteding	640 uur			
Totale kosten				
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
	160	160	160	160
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011

Thema: Overig
 Subthema: Adaptatie
 Taakstelling(en): -
 Ambitieniveau: -

Pilot adaptatie Meinerswijk

Doelstelling	Verkenning van de mogelijkheden van adaptatiebeleid Adaptatie houdt rekening met de gevolgen van klimaatverandering, waar mitigatie streeft naar het voorkomen van klimaatverandering. De meeste projecten in het klimaatprogramma zijn gericht op mitigatie. Verkenning van het adaptatiebeleid wordt echter ook opgenomen omdat klimaatverandering in de toekomst onoverkomelijk lijkt.			
Aanpak	Pilot Meinerswijk in samenwerking met de provincie: <ol style="list-style-type: none"> 1. Adaptatiescan uitvoeren 2. Resultaten presenteren 3. Vervolgstappen bepalen: hoe worden resultaten vertaald in het plannings- en uitvoeringsproces? Opstellen plan van aanpak 4. Eventueel besluitvorming 5. Uitvoering plan van aanpak 6. Evaluatie (rapportage), deze wordt meegenomen in project H2 			
Interne trekker	SB-Milieu			
Interne partners	SO-projectleiding (Meinerswijk) SB-procesmanagement			
Externe partners	Provincie			
Neveneffecten				
Gerelateerd beleid	Projectontwikkeling Meinerswijk			
Subsidie	De provincie draagt bij aan scan			
Prestatie indicatie				
Totale tijdbesteding	45 uren			
Totale kosten	10.000			
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
	45			
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€ 10.000	€	€	€

Thema: Overig
 Subthema: Adaptatie
 Taakstelling(en): -
 Ambitieniveau: -

Adaptatiescan Arnhem

Doelstelling	Verkenning van de mogelijkheden van adaptatiebeleid Adaptatie houdt rekening met de gevolgen van klimaatverandering, waar mitigatie streeft naar het voorkomen van klimaatverandering. De meeste projecten in het klimaatprogramma zijn gericht op mitigatie. Verkenning van het adaptatiebeleid wordt echter ook opgenomen omdat klimaatverandering in de toekomst onoverkomelijk lijkt.			
Aanpak	Uitvoering van een gemeentebrede adaptatiescan: <ol style="list-style-type: none"> 1. Uitbesteding adaptatiescan als deze op de markt is (de scan is nu nog in ontwikkeling). 2. Resultaten presenteren, met medeneming van de resultaten van de pilot Meinerswijk (H1) en het project Future Cities (F1) 3. Vervolgstappen bepalen: <ol style="list-style-type: none"> a. welke gevolgen hebben de resultaten voor het plannings- en uitvoeringsproces van projecten? b. Is er een separaat adaptatiebeleid nodig? 2. Opstellen plan van aanpak 3. Eventueel besluitvorming 4. Uitvoering plan van aanpak 			
Interne trekker	SB-Milieu			
Interne partners	SO-Projectleiding SB-Procesmanagement SO-Strategie en Ruimtelijke Ordening SB-Openbare Ruimte			
Externe partners	Extern bureau (uitvoering adaptatiescan)			
Neveneffecten				
Gerelateerd beleid	Projectontwikkeling, Ruimtelijke Ordening			
Subsidie				
Prestatie indicatie				
Totale tijdbesteding	130 uur			
Totale kosten	10.000			
Verdeling uren	SB-Milieu: 80 Overige afdelingen (nader te bepalen): 50			
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
		80	50	
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€	€ 10.000	€	€

Thema: Overig
 Subthema: Internationale samenwerking
 Taakstelling(en): -
 Ambitieniveau: -

Warme truiendag

Doelstelling	Deelname aan de campagne Warme Truiendag van het Klimaatverbond, rond 16 februari van ieder jaar (datum van de inwerkingtreding van het Kyoto-protocol). Arnhem is lid van het klimaatverbond.			
Aanpak	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aan het begin van ieder jaar een campagne vaststellen: <ol style="list-style-type: none"> a. Welke activiteiten zullen er plaats vinden (de kern is: de verwarming lager zetten) b. Wie doen er mee c. Samenwerking met andere partijen die deelnemen aan de campagne? d. Eventueel speciale aandachtspunten (denk aan combinatie met gedragscampagnes ihkv energiebeheer, project A6) e. Hoe wordt er gecommuniceerd (ook extern), evt. opnemen in communicatieplan (G5) 2. Uitvoering van de campagne rond 16 februari 			
Interne trekker	SB-Milieu			
Interne partners	FD			
Externe partners	Ieder jaar te bepalen			
Neveneffecten	Zichtbaar betrokken gemeentelijke organisatie			
Gerelateerd beleid	Huisvesting, beheer en onderhoud			
Subsidie				
Prestatie indicatie				
Totale tijdbesteding	80 uur			
Totale kosten	3000 euro (communicatiemiddelen)			
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
		30	25	25
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€	€1.000	€ 1.000	€ 1.000

Thema: Overig
 Subthema: Lokale samenwerking
 Taakstelling(en): -
 Ambitieniveau: -

Lokale samenwerking

Doelstelling	Structurele lokale samenwerking op het gebied van klimaatbeleid en klimaatprojecten.			
Aanpak	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inventariseren welke lokale partijen betrokken zijn bij klimaatbeleid (d.w.z. een eigen klimaatbeleid en –budget nastreven). Te denken valt aan: <ol style="list-style-type: none"> a. Woningbouwcorporaties b. Energieleveranciers c. (EMT) Bedrijven d. Kamer van Koophandel e. Financiers 2. Voorbeelden in andere gemeenten inventariseren. Bijvoorbeeld: de Energieraad in Breda en de koploperalliantie en klimaattafel in Amsterdam. 3. In overleg met de lokale partijen een samenwerkingsvorm kiezen. 4. Samen een agenda bepalen, bij voorkeur toewerken naar de ontwikkeling van een gemeenschappelijke klimaatstrategie. Dat wil zeggen: gezamenlijke bepaling van doelen, projecten en bundeling van beschikbare budgetten. 5. Plan van aanpak opstellen om klimaatstrategie te ontwikkelen 6. Plan van aanpak uitvoeren 7. Klimaatstrategie uitvoeren (of: er een start mee maken) 			
Interne trekker	SB-Milieu			
Interne partners	EZ, Wonen			
Externe partners	Nader te bepalen partijen SenterNovem: informatie landelijke voorbeelden			
Neveneffecten	Betere informatie-uitwisseling en samenwerking tussen afdelingen en diensten			
Gerelateerd beleid				
Subsidie	BANS			
Prestatie indicatie				
Totale tijdbesteding	400 uur			
Totale kosten				
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
	100	100	100	100
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€	€	€	€

Thema: Overig
 Subthema: Regionale samenwerking
 Taakstelling(en): -
 Ambitieniveau: -

Regionale samenwerking

Doelstelling	Structurele regionale samenwerking op het gebied van klimaatbeleid en klimaatprojecten.			
Aanpak	Opzetten en faciliteren van een regionaal vakberaad Klimaat in het kader van de MRA (Milieusamenwerking regio Arnhem)			
	Taken: <ul style="list-style-type: none"> • Opzetten vakberaad Klimaat • Eventueel faciliteren vakberaad (trekken/secretariaat) • Informatie-uitwisseling / beleidsafstemming • Formuleren gezamenlijke projecten en activiteiten • Deelname (naar behoefte) aan regionale projecten en activiteiten 			
Interne trekker	SB-Milieu			
Interne partners	Geen			
Externe partners	Gemeenten in de MRA, In tweede instantie Stadsregio en MARN			
Neveneffecten	Betere informatie-uitwisseling en samenwerking in de regio. Goedkoper inkopen van diensten en producten (bijvoorbeeld haalbaarheidsonderzoeken duurzame energie en inkoop groene (of natuur-)stroom)			
Gerelateerd beleid	MRA-beleid			
Subsidie				
Prestatie indicatie				
Totale tijdbesteding	120 (= Arnhemse bijdrage: ong. 1/3 van het totaal)			
Totale kosten				
Tijdbesteding per planjaar	2008	2009	2010	2011
	30	30	30	30
Kosten per planjaar	2008	2009	2010	2011
	€	€	€	€